

illud dicit potius esse valde irrationabile. Ratio ejus prima est; quia alias idem dicendum foret de omnibus hominibus, cum omnes et in morte et in vita similes poenaltates, immittente Deo, patiantur; quod est absurdum, inquit. Altera est, quod per hanc infirmitatem potius satis passus fuerit pro suis peccatis in hac vita: ac proinde potius sequitur, quod poena temporali punitus, aeternam evaserit.

Obj. II. Lib. III Reg., cap. XV, 23, de Asa dicitur: *Verumtamen in tempore senectutis suae doluit pedes.* Et hic γ . 12 additur: *Nec in infirmitate sua quaesivit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est.* γ . 13: *Dormivitque cum patribus suis.* Ergo usque ad finem vitae in diffidentia perseveravit.

Respondet Abulensis disting. conseq. Usque ad finem vitae diffisus est de recuperanda sanitate corporali; concedo: de recuperanda spirituali; nego conseq. Conformiter ad hanc distinctionem explicanda sunt verba Scripturae sacrae, quod in infirmitate sua non quaesierit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus sit, in ordine scilicet ad recuperandam sanitatem, non autem in ordine ad obtinendam remissionem peccatorum.

Inst. Etiam illud erat peccaminosum, cum per modum correptionis id ei exprobrat Scriptura; ergo finali peccato immortuus est.

Respondet Abulensis neg. conseq.: quia licet in eo peccaverit, non constat quod ante finem vitae non doluerit, se non quaesivisse Dominum etiam in ordine ad recuperandam sanitatem corporalem. Adde quod Scriptura non dicat, ipsum ex illa podagra mortuum esse, adeoque inde nullatenus sequitur, quod non habuerit tempus poenitendi.

Responderi denique potest, quod illa major confidentia in arte medicorum, et illa non quaesitio Dei non fuerit peccatum mortale: multa enim in Scriptura culpantur, quae non sunt certa peccata mortalia. Præterea nec Scriptura dicit, quod positive de Deo diffisus sit, sed quod magis confisus sit in medicis, quam in Deo; quod rursus in ordine ad recuperandam sanitatem corporalem non videtur esse peccatum mortale.

Obj. III. Tanquam peccatum exprobratur Asæ hic γ . 14, quod mortuus conditus fuerit unguentis meretriciis, nimiumque superbe sepultus; ergo peccato finali immortuus est.

Respondet Abulensis negando suppositum, quod nempe aliquid peccatum in eo lateat, cum hæc esset consuetudo Judæorum in funeralibus regum suorum, quem honorem in poenam peccati Deus abstulit ab impio rege Joram, ut liquet infra ex cap. XXI, ubi inter alias ejus calamitates adducit Scriptura γ . 19: *Fit non fecit ei populus secundum morem combustionis, exsequias, sicut fecerat majoribus ejus.* Hoc pariter honore privatus fuit rex Joakim, Jerem. XXII, 18 et seq. E contra vero Jerem. XXXIV, 4 et 8, Sedecia regi prænantur: *Non morieris in gladio, sed in pace morieris, et secundum combustionem patrum tuo-*

rum regum priorum qui fuerunt ante te, sic comburent te, etc. Ergo non erat peccatum, sed honor aromata ista, etc., in funeralibus regum comburere.

Nec refert, quod hic adjungatur vox minus honesta meretriciis; quia præterquam quod illa vox poni potuerit pro valde pretiosis, non omnia illa, quæ ad victum et vestitum meretricum, aliaque eorum spectant, honestorum usui prohibita fuerunt, aut sunt.

Inst. Scriptura magnificentissimum hunc apparatus etiam ponit inter peccata, et culpatur curiositatem, excessumque nimium, ait enim hic γ . 14: *Et combusserunt super eum (Asam) ambitione nimia.* Ergo insinuat Asam finali peccato esse immortuum.

Respondet Abulensis, gratis dato antecedente, neg. conseq.: quia cum ex nullo loco constet, quod Asa jusserit funeralia sua ambitione tanta celebrari: peccatum, si quod forte fuerit, non Asæ, sed ambicioso potius curiosoque populo imputandum est. Ita in substantia ad defensionem Asæ discurrit Abulensis.

CAPUT XVII.

Pius Josaphat patri Asæ succedens, mittit legis doctores per universum Judam; cujus principes recensentur, cum numero subjectorum militum.

PROPONUNTUR ET RESOLVUNTUR ALIQUÆ QUÆSTIONES.

Quæres 1. quare γ . 5 de Josaphat dicitur: *Ambulavit in viis David patris sui primis*, et non simpliciter: *In viis David.*

R. vias, seu vitam David tum ante regnum, tum in initio regni, saltem a gravioribus peccatis, immunitatem seu inculpationem fuisse: postmodum autem, anno scilicet decimo nono circiter regni gravissime peccavit, dum patratum adulterium homicidio cumulavit. Ut ergo integritas et justitia Josaphat delineetur, dicitur ambulasse in viis primis patris sui David; id est, quod haecenus innocenter et inculpate vixerit.

Obj. I. Per vias primas intelligi debet quod Josaphat ambulaverit inchoative in viis David, tanquam incipiens, ut condisinguatur a proficiente et profecto, nam sensum hunc verba præ se ferunt.

R. neg. assumpt.: nam quæ hic narrantur ad singularem Josaphati laudem posita sunt; quæ certe magna non esset si incepisset tantum ambulare in viis David et in iisdem hucusque non profecisset, aut progressum fecisset.

Obj. II. Varie peccavit Josaphat; ergo nostro sensu non est intelligendum illud *ambulavit*, etc.

Prob. ant. Auxilium præbuit regi Achab contra Syros, et hinc culpatur per prophetam, infra, cap. XIX, 2. Deinde amicitiam contraxit cum Ochosia, filio Achab, etiam idololatria, et in poenam illius peccati contracta sunt naves, quas habebat in Asiongaber, infra, cap. XX, 37.

R. neg. conseq. Quamvis enim peccata hæc essent, titulo tamen honesto fiebant, nec apprehendebat Josaphat ea esse adeo gravia; sed utrumque illud Davi-

dis peccatum erat gravissimum, nulloque titulo excusabile. Unde sicuti ob illud solum, III Reg. XV, culpatur David, licet alia peccata commiserit; ita hic Josaphat habetur quasi totus innocens, quia tam gravia non patravit.

Q. 2. quomodo hic γ . 6 vere dici possit de Josaphat: *Cumque sumpsisset cor ejus audaciam... excelsa et lucos de Juda abstulit*, quandoquidem III Reg. XXII, 44, de ipso dicitur: *Verumtamen excelsa non abstulit.*

R. Cum non sit verisimile excelsa lucosque idololatrias usque ad tempora Josaphat mansisse post Asam regem, qui ea universim destrui curaverat, et interim phrasi insolita dicitur: *Cumque sumpsisset cor ejus audaciam*, aliquid tentasse videtur Josaphat ultra patrem suum Asam, qui excelsa idololatria destruxerat; cumque interim tam hic, cap. XX, 35, quam III Reg. XXII, de eodem dicitur: *Verumtamen excelsa non abstulit*; ut hæc conciliantur, dicendum est quod non tantum idololatria (si quæ fortasse remanserint, vel alibi clanculo erecta sint), fana abstulerit, sed etiam alia vero Deo erecta tollere cœperit, nec voluerit ipse in excelsis immolare, cultumque illum populo inhiberit. Cum tamen multi obisterent voluntati regie, manserunt excelsa vero Deo dicata, saltem aliqua in quibus populares immolabant.

Insinuat hoc infra, cap. XX, 35, qui sic sonat: *Verumtamen excelsa non abstulit, et adhuc populus non direxerat* (integre scilicet et perfecte) *cor suum ad Dominum Deum patrum suorum.* Interim quia Scriptura culpam potius refundit in populum quam in regem, videtur Josaphat ex parte sua præterpropter omnia fecisse quæ pro temporum opportunitate poterat, mittendo in hunc finem per totum regnum suum cum principibus sacerdotes et levitas, secum portantes librum legis, ex quo populus scire posset, non esse licitum extra templum immolare in excelsis.

Q. 3. qualis fuerit ille Amasias, filius Zechri, consecratus Domino, princeps super ducenta millia virorum fortium, hic γ . 16.

R. desuper nihil certi posse determinari. Aliqui putant eum fuisse sacerdotem vel levitam, quia dicitur *consecratus Domino.* Alii prætendunt omnes quinque principes fuisse de tribu Juda et Benjamin, nempe tres primos *Ednam, Johanan et Amasiam* de tribu Juda, *Eliadam vero et Jozabad* de tribu Benjamin, quia in hebræo, γ . 17, dicitur: *De Benjamin robustus ad præliandum Eliada.* Unde hi putant Amasiam dici *consecratum Domino*, quia erat unus ex Nazaræis quorum consecratio exprimitur Numer. VI. Neque hæc opinio est improbabilis: nam cum posteriores duo principes verisimiliter fuerint de tribu Benjamin, et textus γ . 14 insinuet aliquos fuisse principes de tribu Juda, quæ tribus honoratior erat tribu Benjamin: tres priores duces videntur fuisse de tribu Juda, quorum tertius erat Amasias.

CAPUT XVIII.

Josaphat impio regi Achab affinitate jungitur, atque cum eo ascendit contra Ramoth Galaad, ubi Achab, juxta prophetiam Michææ, occiditur.

QUÆSTIO UNICA. — QUALIS FUERIT AFFINITAS INTER JOSAPHAT ET ACHAB, ET AN JOSAPHAT OB EANDEM CONTRACTAM PECCAVERIT.

R. et dico 1: Affinitas de qua agit Tridentinum, ses. 24, c. 4, de Reform., non fuit inter Josaphat et Achab, hæc enim supponit quod Josaphat filiam Achab, vel aliam ejus consanguineam habuerit uxorem, aut, vice versa, quod Achab aliquam consanguineam Josaphat habuerit uxorem, quod utrumque sine fundamento dicitur. Designatur itaque hic alia affinitas, scilicet illa qua non ratione sui, sed ratione filiorum essent socii; ac proinde dicuntur affines, quia Athalia affinis erat Josaphato, et Joram Achabo, quæ non est proprie dicta affinitas, cum affinitas non pariat affinitatem. Cum itaque Joram, filius Josaphat, acceperit in uxorem Athalia, filiam Achab, Josaphat erat socer Athaliae, et Achab erat socer Joram, sed non erant socii inter se.

Dico 2: Quamvis gravia ad culpandum in hoc casu Josaphatum militent argumenta, probabiliter tamen sustineri potest quod non peccaverit tradendo filium suum Joram in matrimonium filia Achab.

Prob. I. Quia Josaphat fuit vir valde bonus et pius, et ut talis laudatur ab Elia in litteris datis ad impium Joram, infra, cap. XXI, 12; nec peccavit, nisi in aliquibus, de quibus eum arguit Scriptura. Atqui propter hoc matrimonium nullibi in Scriptura arguitur; ergo, etc.

Prob. II. Nullo jure videtur hoc matrimonium fuisse vetitum: nam licet Deus prohibuisset matrimonia cum gentilibus, filia Achab non erat gentilis, sed israelitidis, quamvis idololatra.

Prob. III. Non sine fundamento sperare poterat Josaphat, Athalia per hoc matrimonium, exemplo mariti et matris ejus, ad verum Dei cultum reducendam; cum enim Joram patri succedere deberet, uxor ejus de medio idololatrarum educenda erat, et inter deicolos ad thronum Juda sublimanda.

Obj. I. Exod. XXIV prohibentur Judæi ducere gentiles, quia erant idololatræ; atqui Athalia erat idololatra; ergo peccavit Josaphat illi dando filium suum Joram.

R. neg. conseq. Quia lex illa, utpote odiosa, non est extendenda, sed ad suos terminos reducenda: porro non agitur ibidem nisi de mulieribus gentilibus, et quidem principaliter de Chananæis; ac consequenter hæc lege non prohibebantur Judæi ducere israelitides, licet idololatræ.

Inst. I. Finis legis erat ne veri Dei cultores perverterentur. Atqui periculum erat, ne perverterentur per quascumque idololatræ; ergo, etc.

Dist. min. Periculum erat aliquale, ne per quascumque perverterentur, concedo; periculum erat tantum quantum a gentilibus, seu Chananæis imminerebat, nego minorem. Unde non de quibuscumque idololatræ,

sed de solis gentilibus, seu Chananæis scriptum est III Reg. XI, 2: *Certissime avertent corda vestra ut sequamini deos earum.*

Inst. II. Eventus docuit quantum huic matrimonio subesset periculum; nam Joram perversus fuit et ad idololatriam declinavit, cujus causam principalem Scriptura dicit fuisse Athaliam, IV Reg. VIII, et infra, cap. XXI, 6, ubi ita habetur: *Filia quippe Achab fuit uxor ejus.* Deinde Athalia filium suum Ochoziam ad idololatriam impulit. Denique omne semen regum, excepto Joas, quem invenire non potuit, occidit, ut sola regnaret; ergo isti matrimonio saperat periculum quidem extraordinarium.

R. neg. conseq. Quia ex bono subinde magna mala sequuntur quæ agentis non imputantur, dum ea prævidere non potuit. Porro Josaphat non potuit prævidere filium suum ex hoc matrimonio esse pervertendum, sed potius Athaliam sperabat ex eo convertendam, cum filio suo Joram veram Dei religionem ac cultum verbis et exemplis instillasset, atque ipsam Athaliam de medio idololatrarum educendam prævideret. De perversione autem Ochoziæ minor est difficultas, cum tantum seductus legatur post mortem Josaphat, anno probabiliter ætatis suæ vigesimo secundo, quo mater ejus impulit eum ut impie ageret, infra cap. XXVII, 3, adeoque illud Josaphat minus prævidere potuit.

Obj. II. Peccavit Josaphat ineundo foedus cum Ochozia filio Achab, ut patet infra cap. XX, 37; ergo magis peccavit dando filium suum Athalia.

R. Neg. conseq., 1. quia ob foedus initum cum patre ejus, jam ante fuerat reprehensus per prophetam, cap. seq., §. 2, dicentem: *Impio præbes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris.* Atqui rursus Ochoziæ, qui oderat Dominum, amicitia jungebatur; ergo propter recidivam solam fuit culpabilis communicando cum Ochozia; 2. spem probabilem poterat habere Josaphat de conversione Athaliae, sed per commercium cum Achab et Ochozia spes nulla affulgebat induratos convertendi idololatræ, sed potius erat periculum, ne subditi Josaphat inter idololatræ commixti discerent opera eorum, et imitarentur illa.

Obj. III. Peccavit Josaphat juvando Achabum in bello contra Syros; ergo etiam dando filium suum filia Achab.

R. nego conseq., 1. quia ex Michæa propheta audiverat fore infelicem belli successum; 2. quia propter hoc factum invadit eum propheta dicens: *Impio præbes auxilium;* 3. non erat omnino certum quod Achab bellum justum gereret; et quamvis justum fuisse supponeretur quoad substantiam, aliunde tamen injustum esse poterat, adeoque nec titulo affinitatis dubio huic bello Josaphat licite cooperabatur; 4. nota erat comminatio Dei, quod sanguinem Achab lingerent canes, etc. Ex quibus probabiliter cognoscere potuit Josaphat quod sibi illicitum esset ad bellum contra Syros cum Achab progredi.

Inst. Cap. seq., ob duas causas, Josaphatum arguit propheta dicens: *Impio præbes auxilium, et his qui*

oderunt Dominum amicitia jungeris. Atqui illa amicitia non erat nisi dicta affinitas; ergo, etc.

R. neg. min. Quia per amicitiam intelligi potest frequens Josaphati cum Achab conversatio, et promptus animus quo hic §. 3 dixit: *Ut ego et tu: sicut populus tuus et populus meus,* etc., aliaque amicitia signa. Hinc etiam negari potest major, quia illa verba non duas, sed unicam causam optime significare possunt, cum non sit major amicitia quam præbere auxilium indigentibus.

Obj. IV. Inter Joram et Oziam, qui etiam dictus est Azarias, Matth. I, omittuntur tres reges, Ochozias scilicet, Joas et Amasias. Atqui illud factum videtur in detestationem matrimonii innitum cum Athalia; ergo, etc.

R. neg. min. Tres enim illi reges prætermitti sunt non præcise propter hoc matrimonium secundum se sumptum, sed propter alias rationes, puta propter peccata Achab, Jezabel, Joram, Athaliae, etc. Item, ut in genealogia Christi purgaretur labes familiae gentilis usque ad quartam generationem, uti observat S. Hilarius, comment. in Matth., can. 1.

Capite XIX narratur quomodo Josaphat propter foedus cum Achab, a propheta correptus sit, item restituerit sacerdotes pristinis honoribus, quibus injuria temporum et negligentia impiorum regum videbantur excidisse. Hæc autem omnia non continent particularem difficultatem.

Cap. XX. Ammonitis, Moabitibus et Syris contra Josaphat insurgentibus, ipse, prædicato jejuniu, una cum populo suo supplex ad Deum confugit; sicque ab eis, arma in se mutuo convertentibus, liberatus, spolia colligit. Verum propter foedus cum impio Ochozia a propheta corripitur. Circa hæc

Petes quare §. 1, dicatur: *Congregati sunt filii Moab, et filii Ammon, et cum eis de Ammonitis;* quandoquidem filii Ammon et Ammonitæ sint iidem.

R. per Ammonitas intelligi Idumæos, sicuti et antea in latinis editionibus legi solebat, conformiter ad id quod tenet auctor Tradit. hebraicæ in lib. Paralip. Dicuntur autem illi Ammonitæ, quia habitu proprio mutato, habitum Ammonitarum assumpserant, ut regem Juda, cujus erant subditi, latere possent, nec, si reverterentur, tanquam rebelles plecterentur.

Explicatio hæc confirmatur ex §. 20, 22 et 23, ubi vocantur habitatores montis Seir, qui alii non sunt, quam Idumæi.

CAPUT XXI.

Post mortem Josaphat successit primogenitus ejus Joram, qui confirmatus in regno fratres et principes multos occidit meliores se. Ob hoc autem et alia scelera sua ab Elia propheta per litteras coelitus missas corripitur.

QUESTIO PRIMA. — DE REGNO JORAM REGIS JUDÆ.

Pro regno Joram cum Torniello ad annum mundi 3143, num. 2, advertere oportet, necessario supponendum esse quod Joram bis, adhuc vivente patre Josaphat, declaratus fuerit rex. cœperitque conre-

gnare patri: siquidem IV Reg. III, 1: *Joram filius Achab regnavit super Israel in Samaria anno decimo octavo Josaphat regis Judæ,* qui annus decimus octavus erat pariter annus secundus regni Joram filii Josaphat, ut habetur ibidem cap. I, 17. Ergo necesse est quod Joram rex Juda, pro-rex, aut regni hæres institutus fuerit anno decimo septimo regni patris sui. Hujus autem rei occasio putatur fuisse, quia tunc Josaphat cogitabat exire de finibus regni sui, et descendere in Samariam ad invisendum Achab. Ut igitur in regno suo pacata omnia relinqueret, et tolleret dissensiones, quæ interim forte oriri possent inter filios suos de regni administratione, declaravit unum ex ipsis, nempe Joram, regem; et præter regis titulum, etiam regni administrationem eidem concessisse videtur, donec ipse rediret.

Postea autem, cum Josaphat jam senior factus esset, et forte regendi onere fatigatus foret, probabiliterque crederet se non valde diu superstitem fore, Joramum, cui antea vicariam duntaxat potestatem communicaverat, regni sui consortem constituit, et absolute regem instituit; ut liquet hic ex §. 3, ubi dicitur, quod cæteris filiis suis dederit munera argenti et auri, et pensationes, cum civitatibus munitissimis in Juda: *regnum autem tradidit Joram, eo quod esset primogenitus.* Constituit autem Josaphat hunc filium regem anno regni sui vigesimo tertio, ut patet ex lib. IV Reg., cap. VIII, ubi dicitur: *Anno quinto Joram filii Achab regis Israel, et Josaphat regis Judæ, regnavit Joram filius Josaphat rex Judæ.* Nam cum Joram rex Israel cœperit regnare anno decimo octavo finiente regni Josaphat, ut ex supra citato loco IV Reg. III, colligi potest, clare sequitur annum quintum ejusdem Joram esse vigesimum tertium Josaphat. Ac proinde cum Josaphat, III Reg. XXII, 42, dicatur regnasse 23 annis, etiam inde concluditur, quod Joram rex Juda tribus annis regnaverit cum patre suo Josaphat, et quinque post mortem ejus. Siquidem in toto regnavit annis octo; ut habetur hic §. 5, et IV Reg. VIII, 17.

P. quomodo Athalia hic, §. 6, dicatur filia Achab, et cap. seq., §. 2, filia Amri, patris Achab; item quomodo propter eam dicatur perversus Joram.

R. Athaliam esse genitam ex Achab, et impiissima Jezabele, et non tantum fuisse filiam adoptivam Achab, ut prætendunt nonnulli: nam alioquin non fuisset ex sanguine Jezabelis, quod tamen S. Hieron. præsupponit in cap. I Matth. cum ait: *Quia Joram generi se immiscuerat impiissima Jezabelis, idcirco usque ad tertiam generationem ejus memoria tollitur.*

Cæterum dicitur filia Amri, quia filia filii ejus fuit, qui modus loquendi usitatissimus est Scripturæ, ut patet ex cap. seq., §. 9, ubi de Ochozia dicitur: *Et sepelierunt eum, eo quod esset filius Josaphat,* cum tamen non esset nisi filius filii ejus Joram, adeoque nepos Josaphat.

Quod autem dicatur impius factus Joram, quia duxit Athaliam, addit Scriptura, ut innotescat omnibus, quod matrimonium cum impiis et infidelibus summe

sit periculosum, et quasi sua natura ad malum inducat, sicuti per illud seductus est Joram.

QUESTIO II. — DE QUIBUSDAM ALIIS AD HOC CAPUT SPECTANTIBUS.

Vers. 8: *In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Judæ, et constituit sibi regem.* Dum deserit Joram Deum, Edom rebellat, quæque antea a tempore Davidis per vicereges a rege Juda constitutis regebatur, proprium sibi regem elegit. Et quamquam Joram, §. 9, victoriam de Idumæis reportasset, non redierunt tamen illi ad dominum suum: vel quia Joram non ausus est persequendo, et subjugando, ulteriori se periculo exponere, vel quia Arabum et Philistinorum bellis ad alia distractus fuit; id permittente Deo in poenam continuatæ prævaricationis: sicque impleta est propheta Isaac prædicentis quod Esaü excuteret jugum Jacob, id est Idumæi jugum Judæorum. Dixerat enim Isaac benedicens Esaü, Gen. XXVII, 40: *Vives in gladio, et fratri tuo servies, tempusque veniet, cum excutias et solvas jugum ejus de cervicibus tuis.*

Neque tantum Idumæi, sed et quidam de Judæis, seu ex propriis subditis, nempe incolæ urbis Lobna, deseruerunt impium Joram, quia superiorem se dereliquerat Dominum Deum patrum suorum, ut dicitur §. 10.

§. 12: *Allatæ sunt autem ei litteræ ab Elia propheta.* Tradunt Hebræi, Emm. Sa alique litteras illas scriptas esse ab Elia Thesbite antequam curru igneo transferretur, easque ab ipso datas esse Elisæo vel uni alteri, qui suo tempore easdem daret regi Joram, quem Spiritu prophæico in gravissima peccata prolapsurum præviderat Elias.

Alii putant quod per Eliam non debeat intelligi Elias Thesbites, qui jam ab aliquot annis translatus fuerat, sed alius aliquis propheta, etiam Elias vocatus. Vatablus per Eliam intelligendum esse vult Elisæum, qui hoc nomine vocari potuit, quia recipiens Eliæ pallium, recepit et duplicem ejus spiritum, miraculorum scilicet et prophetiæ. Interim

R. non esse improbabile, imo, inhærendo textui, conformius videtur quod hæ litteræ e loco in quem raptus est Elias, IV Reg. II, per angelum sub humana specie fuerint allatæ.

Probatur: quia in textu dicitur absolute: *Allatæ sunt ei (Joram) litteræ ab Elia propheta.* Jam vero voces illæ educationem e loco, ab ipsa persona potius quam litteras personæ designant. Si enim istæ litteræ antea scriptæ fuissent, non diceretur proprie: *Allatæ sunt ei litteræ ab Elia propheta;* sed dicendum fuisse videtur: *Allatæ sunt ei litteræ Elia propheta.* Adde quod missio harum litterarum habeatur tanquam res magna, insolita, horribilis et portentosa, qua magis percelleretur impius Joram, et ab impietate revocaretur. Atqui tam insolita, et horribilis non esset, nisi e loco in quo degit Elias missæ fuissent; ergo, etc.

Apparet autem illas litteras fuisse allatas anno quarto vel quinto regni Joram: nam post confirma-

tionem in regno tantum occidit fratres, aliosque principes; adeoque missæ sunt illæ litteræ anno nono vel decimo post raptum Eliæ: siquidem raptus Eliæ videtur contigisse anno decimo nono regni Josaphat; ut cum variis auctoribus docet et probat A Lapide in cap. II lib. IV Regum.

P. qualis fuerit morbus Joram, de quo γ . 15.

R. fuisse languorem uteri, seu continuum alvi profluvium. Morbus vero hic divinitus immissus est regi Joram in pœnam prævaricationis, tum propriæ, tum alienæ: imo alienæ potius quam propriæ, quia et ejus exemplo et factis pessimis ad idololatriam declinaverant subditi. Hoc autem occurrentibus temporibus compertum est sæpius, quod illi, qui malitia sua per errores, hæresim, etc., corruerunt alios, ipsi etiam in se corporaliter corrupti, vitam miseram ducant aliquo tempore atque infelicissime secundum corpus et animam moriantur, ut inter alios patuit in Ario, cui in pœnam corruptionis divinitus inflicta est corruptio viscerum.

CAPUT XXII.

Impio Joram succedit filius Ochozias, pariter impius, quem, uti et Joram regem Israel, occidit Jehu: occidente autem Athalia filios regis, servavit Josabeth Joam natu minimum.

QUÆSTIO UNICA. — QUOT ANNORUM FUERIT OCHOZIAS, CUM REGNARE COEPIT.

Gravissima est hæc difficultas, varieque inter interpretes agitata. Porro probabilior apparet inter cæteras sententia Cajetani, Bellarmini in manuscripta Concordia regum Israel et Juda (quam penes se habuisse testatur A Lapidem in hoc caput), Tornielli, Saliani, Mariana, etc., prætententium quod Ochozias tantummodo fuerit viginti duorum annorum, dum regnare coepit, adeoque quod hic, γ . 2, mendose dicatur cum fuisse quadraginta duorum annorum.

Prob. I. Quia IV Reg. VIII, 26, dicitur: *Viginti duorum annorum erat Ochozias cum regnare coepisset.* Item quidam codices græci hic loco *quadraginta duorum* habent *viginti duorum*, ut testatur Nobilius in notis ad versionem LXX editionis Sistine.

Prob. II. Quia capite citato lib. IV Reg., et hoc lib., cap. XXI, 20, dicitur de Joram: *Triginta duorum annorum fuit, cum regnare coepisset, et octo annis regnavit in Jerusalem.* Ex quo recte infertur quod mortuus sit Joram anno ætatis quadragesimo. Atqui mortuo Joram statim successit Ochozias; ergo hic in initio regni sui non potuit esse 42 annorum: alioquin fuisset duobus annis senior patre.

Prob. III. Quia, ut testatur A Lapidem, hoc loco textus syriacus habet: *Viginti duorum annorum erat Ochozias.* Sic quoque habet uterque arabicus, scilicet antiochenus, sive montis Sinai, et alexandrinus, sive cophticus, uti mihi Romæ asseveravit illustrissimus dominus Sergius Risius maronita, archiepiscopus damascenus. Ita A Lapidem.

Prob. IV. Quia supra, cap. XX, 51, dicitur de Josaphat: *Erat triginta quoque annorum, cum regnare co-*

pisset: viginti autem et quinque annis regnavit in Jerusalem. Ergo anno ætatis suæ sexagesimo mortuus est. Jam vero Joram non vixit nisi quinque annis post mortem patris sui, ut liquet ex Quæst. I cap. præced. Ergo Ochozias nepos, si in initio regni sui fuerit 42 annorum, ab avo suo Josaphat non distabat nisi 25 annis, quod non est credibile.

Prob. V. ex maximis et inextricabilibus difficultatibus, quæ in aliorum sententiis occurrunt, quas sententias per argumenta propositas refutare conabimur. Itaque

SOLVUNTUR ARGUMENTA. — Obj. I. Juxta auctorem Traditionum hebraicarum in lib. Paralip., Joram coepit regnare anno quidem ætatis suæ trigesimo secundo, sed cum patre suo Josaphat; et cum eo regnavit annis viginti, ac ipso tandem mortuo annis octo, qui octo tantum numerantur, quia illi soli pertinent ad chronologiæ supputationem, reliquis viginti inclusis in annis Josaphat. Unde Joram non anno quadragesimo ætatis suæ, sed anno sexagesimo mortuus est.

Deinde Ochozias IV Reg. VIII dicitur fuisse viginti duorum annorum, dum regnare coepit, quia ipse etiam cum patre Joram viginti annis regnavit; et ideo II Paralip. XXII dicitur fuisse quadraginta duorum annorum, dum scilicet solus regnare coepit. Sic ergo verificatur uterque textus: Ochozias erat viginti duorum annorum, quando regnare coepit cum patre, et post viginti annos, mortuo patre, solus regnavit, factus tunc quadraginta duorum annorum.

R. sententiam hanc non subsistere, 1. quia etiam dato quod Joram regnaverit octo annis post patrem Josaphat, sequitur inde quod Ochozias cum eodem Josaphat regnasset duodecim annis; sicque tres simul regnassent, Josaphat, Joram et Ochozias, quod est inauditum; 2. quia, ut Prob. IV dictum est, triginta quinque annorum erat Josaphat, cum regnare coepisset, et viginti quinque annis regnavit, adeoque mortuus est sexagenarius. Atqui Joram ad summum regnavit octo annis post patrem; ergo si etiam Joram moriens fuerit sexagenarius, natus est anno patris octavo: cum autem hoc rursus admitti nequeat, sequitur quod ista sententia nullo modo subsistat.

Nec dicat aliquis quod Josaphat habuerit plures quam sexaginta annos, dum mortuus est; quia præterquam quod hoc gratis fingatur, etiam manifeste repugnat Scripturæ, quæ, sicut supra vidimus, Josaphat non nisi sexaginta annos vitæ tribuit.

Obj. II. Melius asserere videntur Hebræi in Seder-Olam, cap. 17, et post illos Genebrardus ac Serarius, quod quadraginta duo anni hic computentur ab anno sexto Amri regis Israel, qui fuit abavus maternus Ochoziæ, cujus hic mores, et idola secutus est. Amri enim in urbe Samaria, a se condita, solus regnare coepit pacifice seu non contradicente regno Juda, anno sexto regni sui, regnavitque in ea postmodum adhuc sex annis, cui successit Achab, filius ejus, qui regnavit viginti duobus annis; deinde Ochozias, filius Achab, duobus annis, cui tandem succes-

sit Joram, alter filius Achab, per annos duodecim. Anno autem Joram regis Israel duodecimo coepit in Juda regnare Ochozias, filius Joram, regis Juda, eodemque anno cum Joram, rege Israel, a Jehu occisus est.

Adde jam 6 annos Amri, 22 Achab, 2 Ochoziæ, et 12 annos Joram regum Israel, invenies a pacifico regno Amri, usque ad initium regni Ochoziæ regis Juda annos 42. Porro sic facile conciliatur textus hic cum textu lib. IV Regum hoc modo: Revera viginti duorum annorum erat Ochozias, cum regnare coepisset, sed idem ille annus erat quadragesimus secundus a regno Amri pacifice obtento.

Confirmatur hæc sententia, 1. quia II Reg. XV dicitur Absalom rebellasse Davidi post quadraginta annos, certo non numerandos juxta ætatem suam, vel patris, sed a prima unctione Davidis; ergo etiam hic dici potest quod quadraginta duo anni Ochoziæ numerandi sint a tempore obtenti et pacifice possessi regni Israelis.

Confirmatur 2. quia supra, cap. XVI, bellum initum inter Asa et Baasa, fœdusque Asæ cum Syris non sunt facta anno trigesimo sexto regni Asæ, sed potius decimo sexto; anno autem trigesimo sexto primitus separati regni Juda a regno Israel. Atqui tamen textus videtur insinuare, prædicta contigisse anno trigesimo sexto Asæ regnantis: ergo quamvis hoc capite textus insinuare videatur quod Ochozias fuerit quadraginta duorum annorum, possunt tamen illi anni, ad salvandum textum Scripturæ, melius numerari a pacifica institutione regni Israelis.

R. Nego assumpt. Licet enim in hac sententia forsitan salvetur chronologia regum Israel, de qua tamen hic tractare nequaquam intendo, non tamen salvatur textus dicens: *Quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare coepisset*, quæ verba naturaliter cadunt in ætatem Ochoziæ, non autem regni Samariæ. Unde textus hebraicus clarissime dicit: *Filius quadraginta duorum annorum erat Ochozias cum regnare coepisset.*

Aliud est de textu lib. II Reg. in confirmatione prima citato, quia ibidem non dicitur quod Absalom esset quadraginta annorum, dum patri rebellare coepit, sed tantum habetur: *Post quadraginta annos*, etc. Unde vi textus non fit respectus ad ætatem Absalomi, sed fieri naturaliter potest ad æram davidicam. Textus quoque in confirmatione secunda citatus non agit de ætate Asæ, sed de anno trigesimo sexto regni Asæ; quod ad æram separati utriusque regni naturaliter referri potest, et propter rationes Quæst. I, cap. XVI, supra datas referri debet.

Deinde nihil ad Ochoziam regnum Samariæ, cum nec rex esset in eo, nec aliquid jus ad illud prætenderet, neque ex illo regno descenderet, utpote cum mater ejus Athalia nullum unquam jus ad illud haberet. Aliud autem erat in casu Absalomi et Asæ; quia primus ad æram davidicam tanquam filius pertinebat; Asa vero ad æram separati regni Juda et Israel, tanquam rex Juda.

Inst. Ochozias ex linea materna, cum regno Samariæ cognationem contraxerat, et etiamnum amicitiam colebat; ergo etiam tanquam filius, ex parte matris, ad æram regni Samariæ pertinebat.

R. neg. conseq. Quia equidem principaliter, seu ex linea paterna, ad solum regnum Juda pertinebat, adeoque ab æra regni sui propria anni ejus potius sunt computandi, quam ab æra aliena. Unde nunquam anni aliorum regum Juda a quavis alia æra computati fuerunt, licet amicitias cum extraneis aut etiam matrimonia contraxerint.

Obj. II. Oportet Scripturam a mendis, etiam accidentalibus, quantum possibile est, excusare. Atqui hoc videtur posse fieri in sententia Sanchez, et quorundam aliorum; ergo, etc.

Prob. min. Quia in eorum sententia, ut refert A Lapidem, Joram cum patre Josaphat regnavit octo annis; et post mortem ejus annis viginti, sed infeliciter, utpote morbo insanabili ob peccata a Deo percussus; adeoque debuit illis viginti annis Ochozias filius pro patre ægro et rabido regnum administrare. Hi autem viginti anni includuntur in quadraginta duobus annis Ochoziæ, et sic uterque textus commode salvatur, hoc modo: Viginti duorum annorum erat Ochozias, dum regnare coepit cum patre, et quadraginta duorum annorum erat, dum regnare coepit solus.

R. neg. min., et ad probationem dico quod hæc sententia merito improbanda videatur.

1. Quia tam IV Reg. VIII quam hic Ochozias uno tantum anno regnasse dicitur, et in illo tamen supposito regnasset annis viginti et uno;

2. Quia cap. præced., γ . 19, de Joram dicitur: *Cumque diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus: et sic longa consumptus tabe... languore pariter, et vita caruit.* Ergo tantum duobus annis morbo sibi ab Elia prædicto laboravit Joram; adeoque non potuit Ochozias ratione istius morbi cum patre Joram regnasse annis viginti.

3. Refellitur hæc opinio: quia Joram, rex Juda, regnare coepit tempore Joram, regis Israel, et ante eundem regem Israel mortuus est.

Primum patet, quia anno quinto Joram filii Achab, regis Israel... regnavit Joram filius Josaphat rex Juda, IV Reg. VIII, 16. Alterum eruitur ex eodem loco, ubi γ . 24 mortuus narratur Joram rex Juda, et γ . 25 mox dicitur: *Anno duodecimo Joram filii Achab regis Israel regnavit Ochozias filius Joram regis Juda.* Jam vero Joram rex Israel, seu filius Achab, regnavit super Israel in Samaria anno decimo octavo Josaphat regis Juda, regnavitque annis duodecim. Ex quo sequitur Joram regem Israel mortuum esse septem vel octo annis post regem Josaphat, qui regnavit viginti quinque annis. Ergo male fingitur quod Joram rex Juda post mortem Josaphat patris sui viginti annis regnaverit cum filio suo Ochozia. Item anno duodecimo Joram filii Achab regnavit Ochozias rex Juda, et eodem anno duodecimo Jehu tetendit ar-